

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД

**“Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського”**

кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності

МАТЕРІАЛИ

**VII Міжнародної наукової конференції студентів, молодих вчених та
науковців
«МЕТОДОЛОГІЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ СУЧАСНОГО ФІЛОСОФСЬКОГО
ПІЗНАННЯ»**

(Одеса, 23-24 травня 2024 року)

Одеса -2024

УДК: 1:403:316.6 (08)

Методологія та технологія сучасного філософського пізнання. Матеріали VII Міжнародної конференції студентів, молодих вчених та науковців (Одеса, 23-24 травня 2024 р.) 181 с.

Рецензенти:

Голубович Інна Володимирівна – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова

Орленко Ірина Миколаївна - доктор філософії, завідувачка Одеського обласного ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти КЗВО «Одеська академія безперервної освіти» Одеської обласної ради.

Збірник матеріалів VII Міжнародної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Методологія та технологія сучасного філософського пізнання» вміщує матеріали, які досліджують методологію сучасного пізнання; аналізують Голодомор-Геноцид-Холокост: проблема пізнання моральних складових розвитку XXI століття; показують трансформаційні процеси в сучасному суспільстві; розкривають сучасні підходи до вивчення цінностей та ціннісних орієнтацій; розглядають філософсько-освітні парадигми сучасного суспільства та філософію синергетики. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, студентів.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 17 від 27 червня 2024 р.)

1. Зарицька І. П. Теоретична модель конвенціональної комунікативної стратегії реалізації функцій державного управління. Наукові розвідки з державного та муніципального управління. 2014. Вип. 2. С. 231–241.

2. Козинець І.І. Особливості віртуального спілкування. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2016. № 2 (12). С..

3. Корабльова В. М. Віртуальна реальність як простір симулякрів у поліонтологічному світі постсучасності. Практична філософія. 2008. №1. С. 114-120.

4. Остапенко Г.І. Особливості віртуального спілкування молоді в комунікаційному середовищі мережі Інтернет // СВІТ соціальних комунікацій : наук. журн. [гол. ред. О. М. Холод]. Т. 10. Київ: КиМУ, ДонНУ, КПУ, 2013. 174 с.

5. Austin J.L. Performative-Constative: Philosophy and ordinary language, ed. by Ch.E.Caton, Univ. of Illinois Press, 1963. Pp. 22 –54.

Городнюк Людмила Степанівна, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ОНП Філософія, кафедра філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського, м. Одеса, Україна.

ЕВОЛЮЦІЙОВАНА ЛЮДИНА В ЕВОЛЮЦІЙОВАНІЙ РЕАЛЬНОСТІ: НОМО DIGITALIS У ЗОНІ ТУРБУЛЕНТНОСТІ, ХАОСІ І ФУТУРОШОЦІ СУЧАСНОСТІ

Світ став вразливіше і складніше, ніж були найпесимістичніші прогнози до пандемії ковіду і повномасштабного вторгнення росії в Україну. Той світ, в якому людство існувало до 2020 року, називали VUCA-світом (від акроніма англійських слів volatility – нестабільність, uncertainty – невизначеність, complexity – складність та ambiguity – неоднозначність [12]. VUCA царював, сформувавшись на тлі глобальних трансформацій 1980-1990 років і супроводжуючи цивілізаційно складний перехід людства від індустріального через постіндустріальне суспільство в цифрову еру. Численні мігранти з попередньої епохи SPOD (steady – стійкість, predictable – передбачуваність, ordinary – простота, definite – визначеність), яких в теорії поколінь називають «бумерами» (покоління 1943-1963 років народження) та генерацією X (1963-1982 р.н.) відчули дискомфорт і проблеми соціальної адаптації у VUCA.

Людина, чия природа тяжіє до зрозумілості, передбачуваності і визначеності, і, тим більше, яка ще й сформувалася за цих умов і прогнозувала,

планувала та будувала своє життя відповідно до них, опинилася на гойдалках міжпохального зламу. Під час повномасштабної війни і переосмислення цінностей минулого, коли ми часто говоримо про представників попередніх поколінь, що сумують за радянським минулим, автор цього матеріалу має особисті спостереження, про те, що ці, начебто ностальгуючі за тими часами люди, насправді сумують не за соціально-політичним чи ідеологічним устроєм, а за стабільним передбачуваним світом, який пропонував людині певні умови існування і зрозумілий сценарій розгортання життя, і який оманливо зафіксувався в їхній пам'яті і системі асоціацій як ознака радянського минулого, який просто збігається в часі з м'якою, зрозумілою і відносно спокійною SPOD-епохою.

Світ VUCA, що царював декілька десятиріч, – це світ високої турбулентності, зумовленої численними невпорядкованими чинниками впливу. Ситуації в світі змінювалися так швидко і непередбачувано, що унеможливлювали прогнозування навіть найближчого майбутнього. На мій погляд, суттєво далася взнаки поява альтернативного виміру існування людини – цифрового. Саме віртуальна комунікація, темпоралізація життя і скорочення дистанції в керуванні процесами, цифрові можливості, секундні транзакції розширили звичайну повсякденність до незбагненої мультиоб'єктності і мультиподійності. Людина почала існувати в світі подій, новин і обставин, що змінюються щомиті, впливаючи на її, людини, життя. Через цифрові пристрої, що своїм змістом і наповненням, царюють в житті 24/7, еволюційована людина сформувала новий стиль буття – цифрову онтологію, і зокрема еволюційну онтологічну систему – «людина-гаджет», адже тепер зв'язок людини з її особистим цифровим пристроєм – смартфоном – став нерозривним[4]. Сучасна людина існує, задовільняє потреби, пізнає сьогодення, спілкується, самореалізується, заробляє, радіє і засинає за активної участі у цих процесах інтернет-комунікації. Насичене, начебто повноцінне віртуальне життя розгортається в людині великим імагінативним процесом. Навіть тактильно *homo digitalis* неспроможний жити без гаджету, бо це його вмикач в справжнє життя, в те, що його цікавить насправді, і ця система потреб і інтересів заходиться в маленькій коробочці. А оскільки гаджет постійно працює у відкритому режимі зі світом, то людина не відмикається від вира подій. Така інтенсивна комунікація цифрової епохи народила ще одну важливу ознаку VUCA-світу – шум. Термін було запропоновано нобелівським лауреатом, філософом і стратегом Деніелом Канеманом в однойменній книзі «Шум. Хибність людських суджень» («Noise. A Flaw in Human Judgment»), де під шумом розуміється комплексна інформаційна система хибних уявлень, суджень і розумінь, що з феноменальною легкістю інформаційного часу «вірусяться» від людини до людини, це атмосфера хибного впливу на свідомість, в тому числі і масову. Людство занурилося в незупинну метушню, яка призводить до маси безглуздих дій і результатів. Еволюційована людина мислить здебільше швидко,

приймає рішення оперативно, під впливом високого темпу життя, інформаційного тиска і нескінченного «шуму», спираючись на власний світогляд, на власну картину світу, які, в свою чергу, теж сформувалися на запропонованих медіа і суспільством інформаційних і маркетингових трендах в умовах інтенсивного впливу [7,8,9].

Еволюційно-перетворюючий феномен Інтернету, на мій погляд, призвів до появи екзистенційно фундаментальної і антропологічно-революційної дихотомії – амбівалентного, але нерозривного співіснування людини у фізичному і цифровому світах. Homo Digitalis занурюється у віртуальний простір для того, щоб задовільнити всі свої сучасні потреби, він стає дигітально суцям і вже не здатен існувати повністю поза межами інтернету. Цей процес дослідники назвали «ною позиційною перевагою штучності над природою»[9]. Але спантеличено цифровий мандрівник прокидається від гіперреальності, оскільки його живе тіло вказує йому на належність до фізичного світу, який рефлексує в особистості численними екзистенційними запитаннями і особистісними невизначеностями.

Цифрова, еволюційована людина не знає щасливого душевного спокою, шукає, але не знайде насолоду буття, оскільки має нервову систему свого попередника - homo sapiens, і фактично, принаймні фізично не перестала бути ним. «Цифрові мігранти» (саме так - Digital Immigrants - один із перших дослідників цифрової людини Марк Пренскі ще на початку 2000-их років назвав тих, хто пам'ятає життя без комп'ютерів і гаджетів) за цифрове буття з його комфортом швидких транзакцій розраховувалося постійного втому. Онтологічна проблема Digital Immigrants в тому, що пристосувавшись до гіпердинамічного і хаотичного світу, вони все одно міряють життєустрій порядками доцифрової ери і в своїй неспинній внутрішній рефлексії інтуїтивно тяжіють до атракторів минулого життя, до зрозумілих умов єдиного, фізичного, доцифрового виміру з нормованими робочими графіками, вихідними днями і відпустками, активним дозвіллям і очікуванням медійних програм, пісень і кіновідеострічок, які ставали справжніми незабутніми подіями, а зараз стали нескінченим масовим контентом, який обвалюється спамом, варто тільки увійти в будь-який додаток. Молоде покоління, яке не бачило світу без гаджетів, не існувало без них і не уявляє такого життя, Пренскі назвав Digital Natives – вихідцями цифрового світу. Для них шокуючою виглядає ситуація, що будь-яку інформацію не можливо знайти і скопіювати з девайсу, а треба прямувати в бібліотеку і шукати її в старих архівних газетах, а послуги зв'язку можна оплатити у відділенні банку після тривалого часу у черзі. Їх не втомлюють гаджети з гігабайтами різних сюжетів. Digital Natives переклали на свої гаджети абсолютну частину своїх епістемологічних і комунікаційних потреб, соціальних і фінансових справ. Але за своє, начебто легке буття, коли справи вирішуються одним дотиком до сенсора, вони розраховувалися підірваною увагою, не здатністю до зосередження. Дослідники покоління Z вважають, що воно відрізняється «абсолютною

відсутністю чітко визначеної життєвої позиції», не здатне робити те, що треба, а тільки те, що хочеться і дезадаптоване в офлайн-середовищі, тобто не пристосоване до реального життя і його викликів поза інтернетом [12].

Турбулентність не зупиняється, а підвищується. Футуролог Алекс Стеффен із соавторами у книзі «Worldchanging: a User's Guide to the 21st Century» запропонували концепцію VANI-світу[2]. На погляд дослідників, в середині першого десятиріччя XXI сторіччя правила гри людства змінилися, і світ більше не VUCA (нестабільний, невизначений, складний, неоднозначний). VANI – це Brittle (крихкий), Anxious (тривожний), Nonlinear (нелінійний), Incomprehensible (незбагненний, такий, що не піддається розумінню). Футурологи підкреслили, що більше немає жодних гарантій, світ тримається як тримається, але будь що може його зруйнувати. Людство більше не відрізняє причини від наслідків. Будь-який поворот в русі людства, неправильне рішення чи хибний вибір можуть стати не тільки неправильними, а фатальними. Ще тоді, в перше десятиріччя сторіччя, головною ознакою нового часу стала зміна нестабільності на хаотичність, в описах соціальних трансформаційних процесів поширилося і затвердилося таке поняття як «хаосогенність». Тобто світ не тільки хаотичний і детермінований хаосом, а хаосогенний – такий, що продовжує породжувати і примножувати хаос. А короткий в історичному масштабі період довжиною в декілька років – з 2020 до 2023 – продемонстрував всю крихкість, непередбачуваність, непрогнозованість і незбагненність цього світу в жорсткій анатомічній наочності. Пандемія ковіду, яка паралізувала людство в його звичайному бутті, повномасштабна війна росії проти України, ескалація подій на Близькому і Далекому Сході та інші подій декількох років зірвали «прогуманістичну» маску з людства і оголили готовність до війни і руйнації.

Разом з цими подіями було запропоновано дві нових концепції – TACI та SHIVA. TACI – це turbulent (турбулентний, бурхливий), ccidental (випадковий), haotic (хаотичний), inimical (ворожий). Головні ознаки часу – збільшення швидкості трансформацій, руйнація логіки і здорового глузду, «розмежування між тим, що передбачуване і кероване, і тим, що непередбачуване і некероване, можливо, задовольнило б ейнштейнівський пошук пізнаваності». Концепція SHIVA дещо обнадійливіша. Акронім складається зі Split (розщеплений), Horrible (жахливий), Inconceivable (Неймовірний), Vicious (Нещадний), Arising (такий, що Відроджується). Будь-які закони, звичні патерни поведінки, домовленості більше не працюють, будь-які плани і прогнози безглузді, обрії планування – надзвичайно невеличкі, люди постійно знаходяться в стані тривоги і страху, що впливає не тільки на психологічний стан людства, а і на якість нашої життєвої творчості і продукції. Це відбувається водночас і на всіх рівнях – ми на війні, ми в цифровому хаосі і ми самі породжуємо хаос.

Американський філософ Елвін Тофлер попереджав людство, що воно хворіє «невідомим раніше психологічним станом», і це – футурошок, так званий шок майбутнього, який може призвести до загибелі людства, що не витримало

психологічного тиску. Провідні науковці світу це усвідомлюють, тому замість вгамування і спасіння людини в звичному сенсі, шукають способи створення неорганічних або змішаних форм людського існування, так званої постлюдини. Перед цивілізацією, а разом з неоантропом перед усією планетою, що опинилася в заручниках, постали нові питання, відкрились нові обрії, за якими ризик і небезпека. І тільки властивість фізичного світу до відновлення – літера А в понятті Shiva - Arising - дає надію на відродження, на те, що людство, як птах Фенікс, знайде вірні атрактори і ресурси для розвитку і самозбереження в майбутті тієї Людини, яку ми знаємо і любимо, замість її цифрових, генетичних або фармакологічних копій.

Список використаної літератури

1. Prigogine I. *The end of certainty : time, chaos, and the new laws of nature.* - New York, 1997. 228 p.
2. Steffen A. *Worldchanging: a User's Guide to the 21st Century.* – Abrams Harry Inc., 2006. 596 с.
3. Vermeulen. T. van den Akker. R (2010). [Notes on metamodernism.](#) - *Journal of Aesthetics and Culture*, 2010.
4. Борінштейн Є.Р., Городнюк Л.С. [Філософсько-антропологічний феномен Homo Digitalis як онтологічної системи «людина – гаджет».](#) - *Дослідження з науки і техніки*, № 1 (33), 2024.15-21 с.
5. Бугайова Н. М (2010). Віртуалізація особистості: етичні та юридичні аспекти цифровізації свідомості. - *Розвиток медичного права України в контексті євроінтеграційних та глобалізаційних процесів: матер. IV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. уч. (10 грудня 2020 р.)*. Київ, 61-66 с.
6. Данильян О.Г, Дзьобань О.П., Жданенко С. Б. *Сучасне суспільство, людина, право в умовах глобальних трансформацій: монографія.* Харків, 2020, 344 с.
7. Дзьобань О.П. (2021). *Цифрова людина як філософська проблема.* - *Інформація і право*, № 2 (37), 9-19 с.
8. Краус К. М. (2023). *Освіта та суспільство: цифрова ідентифікація людини :* монографія – Київ, 2023. - 209 с.
9. Култаєва М.Д. *Homo digitalis, дигітальна культура і дигітальна освіта: філософсько-антропологічні і філософсько-освітні розвідки.* - *Філософія освіти. Philosophy of Education.* 2020. №1 (26)
10. Орешич В. *Феномен віртуальної (цифрової) особистості у розумінні цивільного права.* *Law and International Law* № 144. Токуо, Japan. 293-296 p.
11. Струтинська О.В. *Особливості сучасного покоління учнів і студентів в умовах розвитку цифрового суспільства.* – *Open educational e-environment of modern University*, № 9, 2020.
12. Чалюк Ю.О. *Глобальний соціально-економічний розвиток в умовах VUCA, SPOD, DEST та BANI світу.* – *Економіка і суспільство*, №36, 2022

ГОЛОДОМОР - ГЕНОЦИД - ХОЛОКОСТ : ПРОБЛЕМА ПІЗНАННЯ МОРАЛЬНИХ СКЛАДОВИХ РОЗВИТКУ XXI СТОЛІТТЯ

СЕКЦІЯ 3. ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Ворніков Віктор Іванович	53
СОЦІАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ПРОСТІР «ДОГОВОРУ»: ОСОБИСТІСНА ТА ВІРТУАЛЬНА КОМУНІКАЦІЇ	
Городнюк Людмила Степанівна	56
ЕВОЛЮЦІЙОВАНА ЛЮДИНА В ЕВОЛЮЦІЙОВАНІЙ РЕАЛЬНОСТІ: НОМО DIGITALIS У ЗОНІ ТУРБУЛЕНТНОСТІ, ХАОСІ І ФУТУРОШОЦІ СУЧАСНОСТІ	
Добролюбська Юлія Андріївна	61
КОНЦЕПЦІЯ УЯВНОГО МУЗЕЮ В ЕПОХУ ПОСТМОДЕРНУ	
Коваленко Євген Миколайович, Вraith Галина Яківна	65
ПОНЯТТЯ «КРОС-КУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ» ТА ЇЇ СКЛАДОВІ	
Коваленко Каріна Сергіївна, Шакур Наталія Валеріївна	67
ФІЛОСОФІЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ: ЗАГРОЗИ VS МОЖЛИВОСТІ	
Крохмаль Олександр Миколайович	70
СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР МЕНТАЛЬНОСТІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ	
Лазько Антон Вікторович	72
ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНОЇ СФЕРИ БУТТЯ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ	
Нівня Ганна Олександрівна	73
КОРЕКТНА МОВА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ТРЕНДІВ	
Паршина Олександра Павлівна, Атаманюк Зоя Миколаївна	76
СПАДКОЄМНІСТЬ ПОКОЛІНЬ І РОЗВИТОК СУСПІЛЬСТВА	
Реутський Василь Анатолійович	77
ЩОДО РІЗНИХ АСПЕКТІВ ДЕРЖАВНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРШИХ ЧОТИРЬОХ ПРЕЗИДЕНТІВ УКРАЇНИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ	
Самойлова Поліна Едуардівна, Поплавська Тетяна Миколаївна	79
ФОРМУВАННЯ ГАРМОНІЙНОГО ЕКОНОМІЧНОГО МИСЛЕННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КРИЗИ	
Світлицька Віолета Романівна, Петінова Оксана Борисівна	82